

Sivistysvaliokunta 27.5.2026

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi yliopistolain ja ammattikorkeakoululain väliaikaisesta muuttamisesta

HE 93/2026 vp

Suomen opinto-ohjaajat ry kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi!

Ehdotus mahdollisuudesta opintoseteliin toisen asteen ja korkea-asteen välissä on kannatettava. Kiitämme siitä, että esim. IB-tutkinto on otettu mukaan kokeiluun!

Esityksessä nousee toistuvasti esiin nuorten epävarmuus tulevaisuuden uraa miettiessä. Nuorten aikuisten epävarmuutta opiskelupaikasta lisäävät myös **ensikertalaisuuskiintiöt, yhden opiskelupaikan sääntö** sekä nopealla tahdilla **päivittyvät hakuehdot yliopistoissa** (valintakokeet 2025, todistuspistevalinta 2026).

Ammatillisen koulutuksen rahoitus määräytyy osin sen mukaisesti, kuinka moni valmistuneista jatkaa suoraan työmarkkinoille tai jatko-opiskelemaan. Tämä aiheuttaa ohjauksellisen ristiriidan ja asettaa hakijat toisen asteen jälkeen eriarvoiseen asemaan, jos opintosetelikokeilua ei oteta rahoituksen piiriin mukaan.

Antavatko **tarjottavat opinnot** avoimissa yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa **todellista kuvaa korkeakouluopinnoista**? Olemme huolissamme etenkin verkko-opinnoista, jotka on rakennettu niin, että kone tarkistaa ne automaattisesti. Toivomme, ettei opintosetelikokeilu liiaksi muuta tarjottavien opintojen laatua, vaan edelleen myös lähiopinnot olisivat avoimien korkeakoulujen kautta mahdollisia.

Tämän myötä toki alueellinen eriarvoisuus korostuu. Osalle nuorista asuinpaikan takia vain verkko-opintoihin osallistuminen on mahdollista. Kaikilla nuorella ei välttämättä ole vielä akateemisia taitoja korkeakouluopintoja ajatellen. Esimerkiksi ammatillisessa koulutuksessa YTO-opintojen minimimäärä on useissa oppilaitoksessa tulkittu maksimimääräksi. Lisäksi akateeminen kirjoittaminen on monelle taito, mitä on harjoiteltava korkeakoulun alussa. **Osalle nuorista saattaa muodostua vääristynyt kuva omasta osaamisesta**, jos hän puurtaa

yksin tai yrittää pärjätä tutkinto-opiskelijoiden joukossa. Nuoren näkökulmasta toisen asteen ja korkeakoulun erot ovat suuret.

Olemme huolissamme pedagogisen opinto-ohjauksen vähenemisestä korkeakouluissa sekä ohjausresurssin riittävyydestä. Opinto-ohjaajan tutkintovaatimus on määritelty peruskouluun ja toiselle asteelle, mutta korkeakouluissa ei tällaista määrittelyä ole. Nyt käsiteltävässä laissa ohjausta määritellään korkeakouluihin, mutta toiselta asteelta valmistunut on todennäköisemmin yhteydessä omaan tuttuun opinto-ohjaajaan enemmän kuin selvittää, mistä muualta ohjausta voisi saada. Opinto-ohjaajalla on toisella asteella jälkiohjausvelvoite.

Opintoseteliuudistus lisää merkittävästi ammatillisen opinto-ohjauksen työmäärää. Uudistus tuo toisen asteen opinto-ohjaukseen uuden sisältöalueen, joka edellyttää opinto-ohjaajilta ajantasaista ymmärrystä avoimen korkeakouluopetuksen poluista, opintosetelin käyttötavoista sekä korkeakoulujen tarjoamista ohjauspalveluista. Opinto-ohjaajan työ keskittyy entistä enemmän yksilölliseen jatkosuunnitelmien selkiyttämiseen, vaihtoehtojen vertailuun ja opintojen rakenteiden avaamiseen.

Lukiossa jälkiohjauksen tarve kasvaa entisestään, vaikkei siihen aikaisemminkaan ole osoitettu resurssia. Opin.fi -sivusto on tarkoitettu ensisijaisesti työikäisille. Nyt siitä on muodostumassa portti kymmeneen erilaisiin tapoihin toimia, kun sen kautta siirrytään eri korkeakoulujen omiin ilmoittautumisjärjestelmiin. Tämä tulee haastamaan ja työllistämään sekä opintosetelin käyttäjää että opinto-ohjaajaa, sillä toimintatapojen ja sivustojen kirjo on liian suuri, selkeys ja yhtenäisyys puuttuvat.

Opintosetelikokeilun onnistuminen edellyttää, että opiskelijoille tarjotaan myös korkeakouluissa selkeä, saavutettava ja yhdenvertainen ohjauspolku. Ilman riittävää ohjausta on riski, että opinnot jäävät irrallisiksi ja kesken, opiskelijat eivät kiinnity korkeakouluyhteisöön eikä opintoseteli tue tarkoituksenmukaisesti tutkintopolkuja. **Erityistä huomiota tulee kiinnittää opiskelijan aseman selkeyttämiseen, nivelvaiheiden ohjaukseen, erityisen tuen saatavuuteen sekä ohjausresurssien riittävyyteen.** Tähän kytkeytyy tarve toisen asteen koulutuksen sekä korkeakoulussa olevan opinto-ohjauksen yhteistyöhön.

Ilman tavoitteellista ohjausta opintoseteliopinnot voivat jäädä irrallisiksi, tai opinnot keskeytyä, eikä niiden yhteys työllistymiseen, urasuunnitteluun tai tutkintopolkuun toteudu. Erityisen tärkeää on varmistaa ohjaus opintojen nivelvaiheissa, kuten siirtymisessä tutkinto-opiskelijaksi sekä aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisessa. Lisäksi on varmistettava, että erityinen tuki ja saavutettavat palvelut ovat saatavilla myös opintoseteliopiskelijoille. **Kokeilu lisää ohjauksen tarvetta, joten ohjausresurssien riittävyys on turvattava.**